

DE PELGRIM

Matteüs 21,1-17

Vroeg in de ochtend al moet de man van Nazareth zich samen met zijn gezellen hebben ingevoegd in de stroom pelgrims die op pad zijn gegaan naar Jeruzalem. In de stad zal men het Pascha gaan vieren. Jezus komt met zijn groep uit Galilea, ten noorden van Jeruzalem. Alle gebeurtenissen uit de eerste achttien hoofdstukken van het Matteus-evangelie spelen zich daar af, in Galilea. Maar vanaf nu beweegt het verhaal zich richting Golgotha. In de stoet lopen ook Farizeeën mee. Zij proberen onderweg keer op keer om Jezus voor het oog van het volk neer te zetten als iemand die met de wet een loopje neemt. Zij provoceren hem onophoudelijk, zoals met kwesties over echtscheiding (Mt 19,3-12). Rustig is de reis dus niet voor Jezus en de zijnen. De pelgrimage van de groep rond Jezus is dan ook meer dan een uitzien naar een vredige, vrome stad, Jeruzalem, het zal ook het binnentreden zijn in het centrum van de macht.

Van de historische Jezus weten wij niets. We hebben slechts deze vertellingen die lang na zijn dood zijn geschreven. Maar dat er jaarlijks pelgrimage was richting Jeruzalem zo tegen Pasen, staat wel vast. En dat deze rabbi Jezus daaraan meedeed vast ook. En zoals bedevaarten en pelgrimages ook in onze tijd nog ontzettend veel commercie aantrekken, moet het langs de weg naar Jeruzalem gekrioeld hebben van mensen die aan de pelgrims wat wilden verdienen. Zodra religie op de openbare weg verschijnt, dromt al gauw het 'hebben' om haar heen. Zo gauw religie zich in de massa begeeft, wordt zij stevast ook wat gecorrumpeerd. De profeet Zacharia had in oude tijden al geklaagd over de corruptie zelfs onder de priesters (Zach.9-14). Op Pascha slacht je een lam. Maar eenmaal in de stad aangekomen kon je je lam alleen maar bij de priesters kopen. Volgens het oude bijbelboek Exodus (12,5) mochten de lammeren die voor het Pascha waren bestemd geen enkel gebrek hebben. Wie zou dan niet geloven dat je het beste af bent als je een dier koopt bij een priester? Zelfs wanneer het beestje dan beduidend duurder is. Maar goed, het is ook maar één keer Pasen... En wie zou een priester wantrouwen? Zoals in ons recent verleden weinig ouders het getob van hun kostschoolkind onder ogen durfden zien, want wie zou in een priester kwaad vermoeden?

Hoe meer de pelgrims Jeruzalem naderen en de tempel van Salomon al zien schitteren in de zon, des te meer neemt de spanning toe. Het platteland van Galilea was mooi. Maar in de stad gaat het spannen. En voor de derde keer onderhoudt Jezus zijn leerlingen onderweg over zijn naderende ondergang (20,17-19). Ze kenden de Romeinse bezetters en hun afschuwelijke executies door het kruis. Men moet gesidderd hebben. Maar de tocht gaat gewoon door. Net als ooit bij Mozes en het volk in de zee, is er ook nu geen weg terug. Bovendien is er druk vanuit de mensen die meetrekken. Er zijn pelgrims in de menigte die hopen dat de man van Nazareth een einde zal maken aan de corruptie in het politieke, maar ook in het religieuze leven. Als Jezus eenmaal Jeruzalem binnentrekt op een ezel, zijn er veel mensen die hem toezingen. Mensen snijden takken van de bomen om hem te begroeten door hem koelte toe te juichen. Als een messiaanse koning juichen ze hem toe. Maar ze hebben dan ook grote verwachtingen van hem. Men gaat zo gebukt onder de goddeloosheid van de corruptie die overal is, dat men voor Jezus, de held, zelfs zijn kleren op de grond uitspreidt. Oude profetieën die teruggaan tot Jesaia zien ze in Jezus vervuld (Jes. 55,3-5).

En dan, eenmaal door de straten en stegen van Jeruzalem, staat Jezus voor de tempel. Elke meter die hij met zijn groep richting tempel heeft afgelegd, nam de spanning toe. En woede, vast veel woede, langzaam in de pelgrimage opgebouwd. De opwinding moet groter en groter zijn geworden. Als een gedachte eenmaal postvat in een verhitte massa, krijg je de mensen niet meer gekalmeerd. Zo heeft zich een volksgeloof ontwikkeld dat de stad en de tempel zullen worden gereinigd, zodra de Messias verschijnt. Deze in het verleden gestolde verwachtingen lijken ineens vloeibaar te worden. Want Jezus reinigt ook de tempel! Eenmaal in de tempel binnengekomen neemt zijn woede de overhand. Misschien moeten we eerder van verontwaardiging spreken dan van woede. Verontwaardiging gaat dieper. Zij betreft de hele

persoon. En ze komt ook uit de kern van die persoon voort, alles waarin hij gelooft, waar hij voor staat. Ziedend slaat hij de handelaren de tempel uit. Met de zweep gaat hij de goddeloosheid te lijf, niet met woorden. Je kunt je niet voorstellen dat dit dat twaalfjarige jochie van ooit is die zo braaf de schriften had zitten uitleggen in diezelfde tempel toen zijn ouders hem overal zochten. En zij hadden hem daar plotseling tussen de grijsaards zien zitten, nog zo vredig, zijn zachtmoedigheid nog onbeproofd. Maar het kind heeft geleefd. Hij heeft goed gekeken. Hij heeft alles gezien. En is nu radicaal door alle woorden heen. Taal lijkt nu alleen nog voor de naïeven.

Laten wij hier niet te snel overheen stappen en ons een ogenblik - als in een fantasie - voorstellen dat hij in het 'rovershol', op de vloer van de tempel dus die een beursvloer is geworden, luid het woord zou hebben genomen en óver al het lawaai heen een formidabele toespraak had gehouden over God: over hoe zij God onteren en beledigen door de tempel te bezoedelen en hij had de goddeloosheid van hun corrupte handelen aangetoond door nóg eens het onderscheid tussen God en de 'Mammon' uit te leggen, de zachtmoedige is immers altijd minzaam en geduldig, want er is nu eenmaal niemand zonder zonde? Hij had zich tegen de goddeloze praktijken kunnen keren omdat God in het geding was. Maar ik geloof dat wij zijn geheim beter begrijpen als wij zeggen dat hij tot een - wat ik zou willen noemen - godvergetenheid geraakt. We staan hier tussen goddeloosheid en godvergetenheid. Want het is niet vanwege God maar vanwege mensen dat hij buiten zinnen is. Zijn ontzetting is er niet omdat deze beurshandel in de tempel een godslastering zou zijn, maar omdat ménsen worden vergeten, gekleineerd, uitgebuit, bezoedeld... Zijn passie voor de armen en de ontrechten is er niet omdat in het onrecht aan hen God tekort wordt gedaan. Dan zou de arme als het ware slechts een decoratiestuk zijn in een groot religieus drama dat wil uitlopen op de de onthulling van het goddelijke als in een magistrale apotheose. En de armen die voor álles gebruikt worden zouden opnieuw hun eigen 'aura' verliezen, want zij zouden hoogstens dienen ter illustratie van wat hoger is. De doodlopende cirkel zou zich in zijn spreken hebben herhaald. Maar wie had er tegen zijn vroomheid in de tempel nee gezegd? Dan luister je toch, daar in de tempel. Zij is de geschiedenis door steeds weer door de priesterkaste binnengebracht: de vroomheid als een bekommernis om God. Al die paters die kinderen misbruikten, 'brevierden' trouw, lazen vast hun heilige missen prachtig en deelden minzaam hun prentjes uit. En de vroomheid die het volk moest binden werd een afdak waaronder het kwaad werd stil gehouden en aan het oog onttrokken. En precies daar ligt de corrumperende kracht van de religie, dat zij zichzelf zo'n afdak van vroomheid scheppen kan waaronder je kunt schuilen en waar je uit het zicht kunt staan. Als de priesters ten tijde van Jezus hun god-betrokken-vroomheid niet menigmaal hadden geëtaleerd, hadden zij vast geen lam verkocht!

En nu de rust samen met het stof neerwarrelt in de tempel lijkt de hele pelgrimstocht naar Jeruzalem, een tocht naar de mens te zijn. Want sober sluit de vertelling af. 'In de tempel kwamen blinden en lammen tot hem', staat er, 'en hij genas hen'. Zo, zonder enige omlijsting staan zij daar, deze mensen. Alsof zij het centrum van het heiligdom zijn. Zij dienen tot geen doel: niet de handel, niet de vroomheid, zelfs God niet. In de ogen van Jezus zijn zij kostbaar, in zichzelf! En tot verontwaardiging nu bij de priesters die alles geschokt gade slaan, beginnen ineens ook kinderen te roepen 'Hosanna, zoon van David!' In deze stille toewending tot de rafelrand van de samenleving, hier in de tempel, legt Jezus nog eens getuigenis af van zijn definitieve keuze voor het leven, die een keuze tegen dood is. Ook al leidt het tot zijn eigen executie. In het aanschijn van de dood rest enkel onverschrokkenheid. En diepweg, nu alle lawaai voorbij is, kan hij vast de kracht weer voelen, die hem gaande houdt. Maar hij spreekt er niet over. Voor hem is gebed in de binnenkamer.

En hij liet de hogepriesters en schriftgeleerden staan, zegt de vertelling tot slot. En ging de nacht in.

Pieter van Hoof 28-3-10 (Palmzondag)

